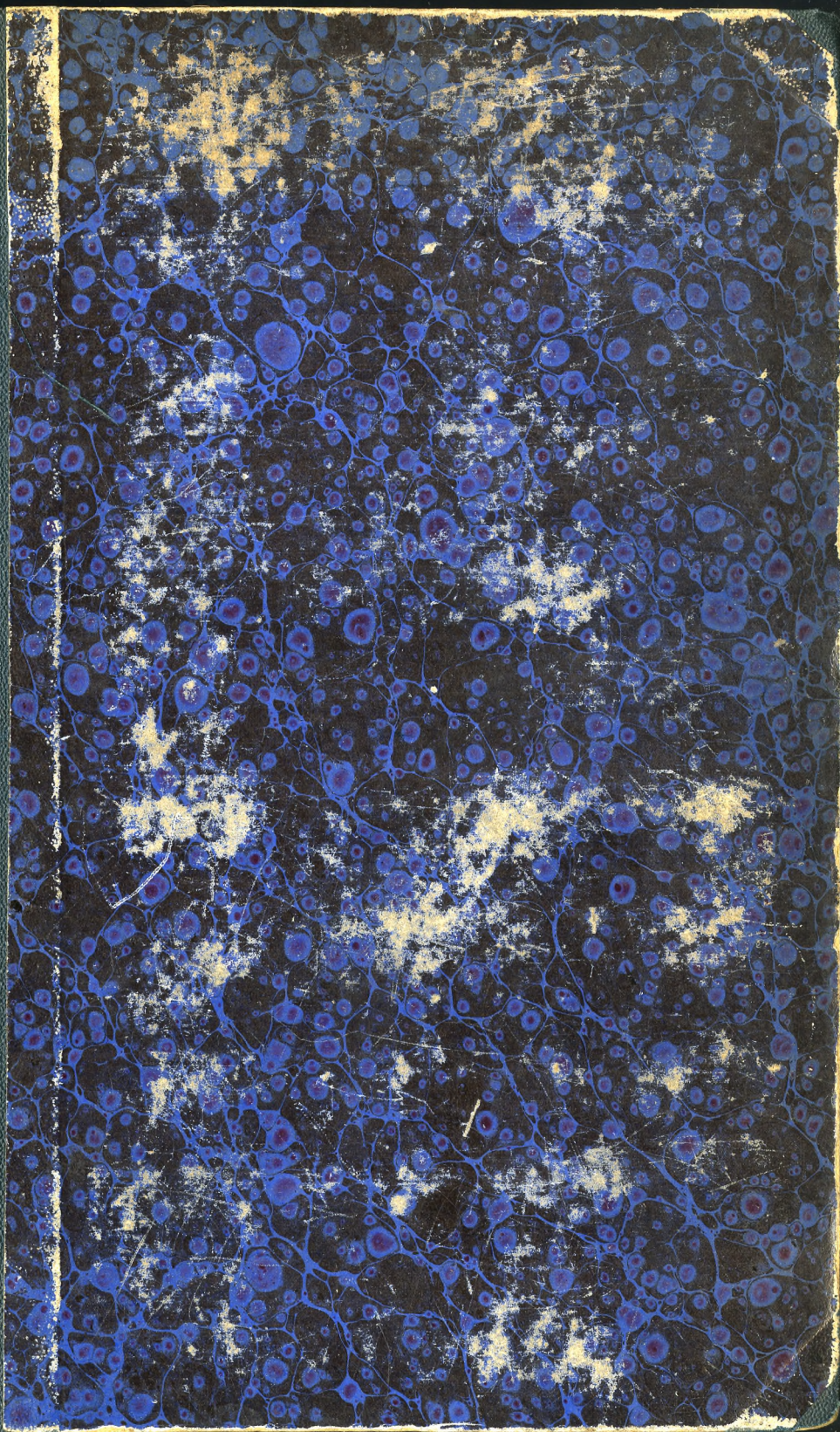

Politikai
röpiratok,

53.

53
—
404

INDOKOLT PROGRAMM.

A

MAGYAR KÉRDÉS

TÖRVÉNYES ÉS PRAKTIKUS MEGOLDÁSÁT

ILLETŐLEG

✓
RÖNYI SÁNDOR

ÁLTAL.

f.

PESTEN.

HARTLEBEN ADOLF TULAJDONA.

1865.

6:6752 00769181

DE BALLAGI GÉZA

„Si le roi savait“ dit le peuple! ces paroles sont une espèce d'invocation, et une preuve de la confiance, qu'on a en lui

De l'esprit des lois
livr. XII. 23.

In der Geschichte der Menschheit . . . bei jeder Schwingung eines Zeitrades, schallt von dem Geiste das Gebot der Weisheit „Mässigung und Ordnung.“ Wer es überhört, der ist gerichtet

Johannes Müller
Buch XXIV. 17

Both liberty and property are precarious. unless the possessors have sense and spirit enough to defend them

Letters of Junius
dedic. to the english nat.

Ne bántsá a magyart!
Zrínyi M.

Türelmet kórünk!
R . . .

TARTALOM.

Egy 1861-ik évbéli iratunk, mely a magyar kérdést tárgyalja. — A monarchia épsége s egységének föntartása mellett, a magyar kérdés törvényes és praktikus megoldásának miképsége. — Magyar autonomia, jogfolytonosság, loyaltás: föltétele sine qua non a megoldásnak — Becsületesség: legjobb politika. — „Kiegyezésnek“ a magánjogi életben lehet helye, ellenben a közjog körében ninesen logikai értelme . . . miért? — Kellő jogfogalom: kellő jogterminus, különben politikai állbölesletek tömkelegében tévutazunk. — A kérdés-öldás több életfaktor produktumából keletkezett életlús formula alapján szükségkép kezdendő, folytatandó, és végrehajtandó. — Az életrevaló tudás-fölfegyverzette józan ész egyiránt a logikai és algebrai kérdésekben működik. — Mi értelme a központosítás és helyhatóság eszméjének? — A magyar államböles törvényhozó XIX. század 7-ik tizedébeni föladata. — In medias res! — A magyar kérdés I. stádiuma. — Két miniszteriumi rendszer. — Elöleges teendők. — Három sarkalatos törvény archimedeszféle hypomochlionul szolgál a kérdés-öldásban. — Törvényhozói sztil. — Közös ügyek. — Felelőségi törvény. — Birodahni parlament ad hoc. — Türelmet kérünk! A magyar kérdés II. stádiuma. — Merő állítás mitsem ér: nem gyöz meg senkit. — Minden állítás matematikailag hebizonyítandó. — Fölvilágosult közvélemény = vox Dei. — Kritikailag konsztatirozott oknak kell hódolnunk: ki oktanul ellenszegül, vaskéztöl menctik. — Törvényhozások egyező votuma. — Szentesítés: Törvény. — A magyar kérdés III. stádiuma. — Mi történe ndik ha a törvényhozások között nem jó létre a törvény keletkezhctése-szükségelte

egyezmény? — kell-e döntő bizottmány: kell-e döntő központi testület ... kell-e diktator? — Türelmet kérünk! — A birodalmi parliament ad hoc illető **Törvényjavaslat: bill of law.** — A birodalmi parliament egymástól független alkotó részei. — Törvényes hatásköre. — A parlamenti tényezők ugyanazon egy időben Pesten és Bécsben székelnek. — A birodalmi parlamenti illetőleg: bizonyos törvénytelen, vagy az emberi akarattól független esetlegességekben mi történendik? — Parlamenti tárgyalások. — Miniszteriumok eljárása. — Két pénzügyi és két hadügyi miniszterium stb. miképen járandnak el törvényszerinti tiszteikben? — Több okból nem kell semmiféle diktatori bizottmány. — Való okok, képzelt okok, okanalysis. — Kell-e parlamenti élet? — Parlamentiség lényege. — Britek fogalma a parlamenti életről; Blackstone. — Döntő bizottmány rendszerint mi elemekből állandott? — Mélyen hajlunk meg az államböles hazafiak előtt. — Miniszteriumok a XIX. század 7-dik tizedében rendszerint mikép keletkeznek? — Rendszerünk-elleni **Ellenvetések:** fekete-sárga urak bürokratikus álokoskodása, és magas szemöldü diplomaták túleszélyes sophismáik, melyek ijesztőként jelentkező állítólagos dualismusban, a monarchia épsége állítólagos veszélyében, és kormányzásbani actió egységének állítólagos lehetlenségében kulminálnak. — Kedélyes táblabiró egyszerűleg becsületes ellenvetései. — Theoria, praxis, theoretikus, inpraktikus: fogalomzavar. — Budapesti lánczhid. — Bürokratia és Arisztokratia közti versenyzés. — Bécsben még sem fogadják el... miért?... oly okok ellen mi nem harczolunk, mi csak nagy öblü ágyúk ellen, hasonló kaliberü ágyúkkal csatázunk.

Isten velünk! Buda: Krisztina-város 356... 1865. jun. 21.

R....

I.

Mi nem bírunk azon mesterséggel, mely szerint mindent egyszerre lehessen kimondanunk; és valóban egy szóval nem elemezhetni föl mindent: ellenben kis türelem és figyelem mellett, minden tudbatót, tehát a legnehezebb matematikai kérdéseket is lehet egyszerűíteni és megoldani.

Newton J.
Mathem. Elv. Elősz.

Már az 1861-ik évi országgyűlés ideje alatt jött ki sajtó alól egy irat, mely a monarchia, a „sanctio pragmatica“ alapjáni épségének és a külföld irányábani állam-egységének föntartása mellett, a magyar kérdésnek — szem elöl ne tévesszük — **törvényszerinti** megoldását, és ezen, az **autonomia s jogfolytonosságon** alapuló békés utoni megoldásának praktikus **miképendését** tárgyalja.

Más körülmények közt, másképen irok vala; jelenleg a szerintem szükséges rendelvényszerző, néha ismétlődő formát tartván meg, bizonyító s ezért meggyőződés-szerző okok mellett, lapidár sztilben fogom a már négy évnek előtte mondottakat **ismételni** azért, mert tán hasznavehetők. De mielőtt „**in medias res**“ lépek vala, minden félreértés mellőzése végett előzményekül jegyzek meg következőt.

Az autonomia alatt értjük e helyütt az 1723-ik évi 1. és 2. továbbá az 1791-ik évi 10. és 12. törvények értelmében országunk államjogi önállóságát . . . a jogfolyto-

nosság: az ország államjogi önállásának, ennek, logikai következményével együtt, az illetőség részéről **multra, jelenre és jövőre** nézve, törvényes s diplomatikai elismerését tételezván föl.

Az autonomia és jogfolytonosság logikai következményei: 1-ször a vas szükségesség-szülte octroi, mint tény, a multat illetőleg nem semmithető meg, de épen azért jövőre nézve, annak soha helye ne legyen. 2-ször az alvó törvények, fölélesztetvén, megtartandók míg a törvényhozás máskép rendelkezendett; következőleg 3-szor a módosítandó törvények jobbitványozása kirekesztőleg csak a törvényszerinti uton létesítendő... más út: vagy octroit, vagy előleges — ez esetben mindig törvényes formák elleni — egyezményezést tételezván föl... de eljárandók okuljunk a mindkét részről elkövetett hibákon!

Igaz: a diplomacia is tesz gyakran hibát, pedig a politikában, hiba, úgy mondják, több mint bűn... hibateljes vala a jogvesztés: „Verwirkung“ elméletének pöngetése, mert, eltekintve attól, hogy elvileg nem vesztetheti el soha jogait a nemzet, a „rechts-verwirkung“ végeredményileg a jus fortioris-t tételezi föl, mely csak addig állhat fön, míg az illető erősebb... és azért.

Többektől, és ezek közt II. Frigyes porosz király által is ferdén fölfogott, a mély eszű Machiavelli „il principe“ czimű könyve 18-ik fejezetének, kérdéstünk megoldásakor netán megkisérlendett alkalmazása, ha alakilag nem is, de lényegileg szükségképen megfogná hiúsítani a mindkét részről várva-várt, mert mindkét résznek kiváltképeni érdekében álló eredményt. Erre adat: Erdély! következőleg:

A czélul vett megoldásnak föltétele sina qua non az életrevaló tudomány-fölfegyverzette észszel karöltve járó „loyalitás“, mely mind a Lajtán innen, mind a Lajtán túl, minden tartalék-gondolat nélkül, föltétlenül tettlegesítendő, az az matematikailag konsztatirozott becstületes tényekkel bebizonyítandó. Igen

Tettlegesítendő résztükről mindenütt és mindenkor . . . tettlegesítendő a kormány részéről, jelesen a tőle függő hivatalos cselekvényekben, eljárásokban, kineknevezésekben . . . tettlegesítendő főleg az országgyűlési tagok felénk közalgó választása alkalmakor . . . értjük: a törvény értelmében netán történendett közvetlen vagy közetett befolyásoknál, miszerint par excellence szakértő, par excellence becstületes, par excellence mérsékelt férfiak választathassanak el.

Azonban, és itt kiválólag éber figyelmért esedeztünk, a mindig veszélyes politikai fanatismust kirekesztő moderatio alatt, ne értsék befolyás-gyakorlók a szolgálalküségét: a szemszolgákat, kiket Tacitus jellemző s plasztikai sztiljében, mely csodálandó sajátja neki, így ecsetel: „instrumenta coeca, venalem habentia veritatem . . . adultores viles omnibus serviliter pro mercede, officiis, et dominatione servientes servitutum . . . vak eszközök, alávaló huzelgők, kik kelmeként árulják igazságukat, mindenkinek szolgálailag bérért, hivatalért, és uraloméért szolgálástot szolgálván.“ (fragm.)

Már imént említők hogy rövid időn lesz szerencsénk „in medias res“ bevezetni a tisztelt olvasót, mi igen könnyen fogna lenni, ha attól nem tartunk vala, hogy „a kérdések megoldására vonatkozó szervezettünket indokolatlanul előadva, fogalmaink productumát

egyszerűleg kimondva, és a produktum-nemző faktorokat, rövidség okáért elhallgatva . . . némely kevésbé mélyen vizsgálódó olvasóink félreértendnek minket. Azért „in medias res“-be való bevezetést rövid időre függesztvén föl, előleg egy igen veszélyes, de ennek ellenére, mert plausibilis, szélτέben lábra kapott álbölcseletnek kijelölése után, a javaslandó szervezetűnknek alapul szolgáló elvek philosophiai genezésére kérjük föl olvasóink figyelmét.

II.

Poroszországban :
Kiegyezés = alávetés
Ausgleich = Unterwerfung

Talleyrand M. ime gúny mondatát „a szó adatott az embernek, hogy eltitkolhassa gondolatait“ az állítólagos diplomaták dicsőítik, a soi-disant államférfiak politikai életszabályukul kikiáltották. Ennek oka részint a felületesség, részint a rossz akarat, de talán mindkettő. Egyébiránt meddő munka volna e részben tovább nyomozni, figyelmeztetésül ez is elég levén; főleg ha megjelentetünk néhány történelmi tényt magunknak, melyek szerint gondatlanul választatott kifejezésnek következménye még a közéletben is, bűteljes vala.

A tudomány terén használt kellőtlen nyelvezet, mely az illető logikai vezér-fogalomnak nem felel meg, tévutaztat minket. A törvényes-politikai világban matematikailag határozottan, különbeni bűnhődés terhe alatt, mely némelykor nemzeti csapásban is delelhet: culminálhat, kell szólnunk.

Bentham J. éles analysisét nem kerülte el a fran-

czia alkotmányozó gyűlés által kihirdetet polgár-ember jogokróli nyilatkozat, melynek nyelvezetéből többször épen annak homlokegyenes ellenkezője, mit akart: mit czélozott, hozható ki. Ime ez Bentham szerint „anarchical sophism of ambiguous terms; igen: anarchikus álbölcselete kétes kifejezéseknek, melyek főleg akkor, midőn plausibilis természetűek, midőn jót de rosztat is kijelölnek, vészterhesek.

Intra et extra muros! tanácskozási termekben, szalonokban, magán körökben, uton utfélen mindenkinek nyelve a „kiegyezés“ szót ejti ki. Üdvözlöm a jó akaratot, melylyel egyébiránt, Milton szerint, a pokol is ki van kövezve, de a jó akaratot rosszul képviselő mester-szót, közjogi életünkben, nem fogadhatom el, mert kétes értelmű szók álbölcseletének bűvös körébe vonható. Poroszországban . . . stb. ez idő szerint a „kiegyezés“ szó annyit tészzen mint „des ut des“-féle transactio alapjáni alávetés . . . vagy ami ugyanaz: a porosz-miniszteriumi „facias ut facias“-féle politika irányában resignálni magát . . . politesse-teljes pa . . . . csi mu . . . . fát mondani.

A rövidlátóval, kinek koponyája itt csak szójátékot látván, képtelen fölfogni miszerint a kellő fogalomnak kellőleg megfelelő szót, öltönyt, formát . . . adni szükséges, szóba állni nem czélunk „denn eben wo Begriffe fehlen, da stellt ein Wort zur rechten Zeit sich ein“ így Mephisto: Göthe-nél.

A magánjogi életben így szerződhetünk: én engedek, adok, de te is fogsz engedni, adni . . . faciam ut facias, dabo ut des . . . és ime itt a „kiegyezés“ szónak van értelme. De

A közjogi életben a vaskövetkezetességű logika, oly, mint imént érintők, szerződhetést nem ismer . . . türelmet kérünk! és ha tényleg ily . . . egyezmény történt is, politikai hiba vala, mely időnként éreztette is súlyját. Ugyan is

A közjogi életben, melyet illetőleg, nem csak a historiatilag mult és jelen állapotokat, de a jövő nemzedéknek önállását is kell szükségképen számbavennünk, sem a kormányzónak, sem a kormányzottnak nem szabad engedni . . . mert a **közjogi** — lényök így hívván magával — hosszú időkre számítandó s alkotandó **institutioknak**, melyek, ismételjük, nem csak a jelenre, de kötelességkép kegyelendő jövőre nézve is nagy-horderejűek, **olyanoknak kell lenniök, minőknek**, a legmagasb fokbani jogosság, hasznosság és célszerűség szempontjából **az államböles törvényhozó által megkérdezett életrevaló tudomány**, kétségen kívül **határozottan adandó feleletében, jelölend ki . . .** mely önérthetőleg, minden önkényes, keletre vagy nyugotra hajló kiegyezést, minden udvarias önkényt, minden személyi állítólag bizalom-teljes egyezményezést kizár . . . itt, minden alanyiság megszűnván, a tettegok viszonyai szerinti tárgyi-lagosság uralkodik.

A jól megkérdezett életrevaló tudomány: csak parancsolólag válaszol . . . Kikért tanácsa: kategorikus parancsoló természetével bir . . . rendszerint algebrai formulával érvén föl — türelmet kérünk — melyet, logikailag szólva, mind a kormányzónak mind a kormányzottnak föltétlenül kell elfogadni: e szerint szükségkép eljárni . . . és ha, ennek ellenére, vagy ami ugyanaz, nem a megkérdezett tudomány által adott válasz szigorú el-

veí szerint vétetik eszközzésbe a szervezendő institutio. több mint bizonyosak lehetünk benne, hogy oktalan, és logikai következményeiben véstteljes leend.

A kellő tudománnyal fölfegyverzett emberi józan ész a logika körében épen úgy, mint az algebra kérdéseiben jár el... ott kellő tényeket, itt kellő mennyiségeket konsztatiroz, mindkét helyütt okok nyomán kombinál, mindkét helyütt konsztatirozott tényezőket köt össze ... melyek vagy igenleges vagy nemleges, de mindig a keresett következményt eredményezik. Nagyobb világosság okáért:

Alkalmazzuk az érintetteket valamely politikai ügyre, például a centralisatio és municipium kérdésére... ugyanis ha az állambölcs logika szerint osztályozzuk a a kezelendő közügyeket, és ezen czélszerűleg megkérdezett logika felelvén, kijelenti vala, hogy például az ügy $a+b+c=$ pénzverés, posta, diplomatia stb. a dolgok természeténél fogva szükségkép a központi kormány által elintézendő, továbbá hogy az ügy $d+e+f=$ helyi világítás, kövezet, rendőrség stb. czélirányosabban az illető helyhatóság által kezelhető... Kérdjük — de föltéve, hogy a főnebbi logika áll — mi következik, pedig mi szükségkép következik a matematikailag leszegzett főlebbi előzményekből? nem de: hogy az $a+b+c$ ügyeket a központi kormány körébe, hogy ellenben $a' d+e+f$ ügyeket a helyhatóság teendőihöz — és nem megfordítva — föltétlenül kell utasitnunk. Ime ennek nyomán

Logikailag kényszerültünk — ha csakugyan kell — annak kijelölésére, miszerint, a dolgok természete szerinti „demarcationalis linea: elválasztó vonal“ a köz-

kormányzati és helyhatósági ügyek közt huzva levén ... azon nagy hangu mű-frázis „centralista ... municipalista“ mely az 1848-ik év előtt politikai pártoknak, magyar hirlapoknak stb czéggül szolgált, eszme-zavarral egyenközileg futó üres hang vala.

Az ember actioja, formákban történik, de hogy cselekvényezése kellő és szabályos legyen, szükséges, hogy az illető formák is kellők és szabályosak legyenek ... az államintézkvények — föltesszük — mint életdús formák irányozzák az élet viszonyait ... ezek az államtörvényhozásra visszahatván ... de adjunk már most, közérzékek által is érinthető testet, szervező fogalmainknak!

III.

Türelmet kérünk!

Szervező fogalmaink életbe-léptetése föltételezi 1-ször föladatunk: czélunk leszegzését, 2-szor ezen föladatnak, nyert politikai életdús formulák szerint: valósitását. Ime teendőnk!

Miképen Magyarország ... monarchiánk a sanctio pragmatica alapjáni épségének, és a külföld irányábani egységének föntartása mellett, igen hazánk a törvényes autonomia és jogfolytonosság nyomán a XIX. század 7-ik tizedében, a fölebb tiszteltük állambölcs törvényhozó által szervezendő ... Mikép államélete viszonyai szabályzandók? hogy

Nemzetkőr-jogilag az ország in monarchiae territorio legyen; hogy

A XVIII. századi sanctio pragmatica-beli monarchia, és vele Magyarország, új, századokon át élendő, sanctio pragmatica útján, a XIX. jogos és kulturális állapotai színvonalára emelkedjenek, illetőleg emelkedésök lehetségesítsék; hogy

Verbóczy I. könyvének 9-ik törvénye mindenkit egyiránt és valósággal védvén, mindenkinek személy s vagyón-biztonsága, minden, fölülről vagy alulról jöendett önkény ellen, garantírozva legyen, és ekkép ne csak meddő, külsőleges, hanem termő, belsőleges rend alapítsák; hogy

Monarchiánkban, a nemcsak anyagilag, de szellemileg is élő s élendő polgárok száma növekedvén, a nemzeti termő erők geometriai arányban fejlődjenek; hogy

A fölserkentett termő erőknek az értelmi élet magaslatain szabad mozgalmuk legyen, és a társadalmi s anyagi élet millio útján szabadon haladhassanak; hogy

A legszélesebb értelemben vett ipar térségein tudomány-vezette nemzeti munka czélszerűleg folyhasson, industrialis csodákat teremtsen, tetteidús jólétet terjeszsen, világos jelétül: miszerint nem a meddő tudákosság, nem a tudákosságilag ámitó humbug, nem a gyermekileg lármázó labor ineptiarum, nem a költészeti szende örültség... hanem a komoly életrevaló tudás irányozza a nemzeti actiót... előhaladt nemzetekkel kulturális verseny versenyfutásra intvén. Ime... a törvény is növelvén az embert: a polgárt... ime államböles törvényhozóink, közvetítőleg ható, magas föladata! mert hisz ezen

Törvényített társadalmi tényezők összege teszi a jogállambau valósítandó szabadságok sommáját; tör-

vényített vagy tényleges ... egyremegyen! negatívja azoknak: szellem-igázó, tudomány-lánczó, erkölcs-rontó, hazafiság-mérgezõ, munkaképesség-bénító rendõr-állami despotismust képezvén.

A római Augustus kõrmõnfõnt, ugynevezett: föl-világosult despotismusa csak utját egyengette Tiberius, Nero stb õnkényuralkodásának, égetõ sztilben jellegzettnek Tacitus által, kinek ember-ismeretet tanúsító bölcselmi rajza, az emberi szív s lélek, tehát: bensõ élet menetének megfelelvén, de véghezment események, és sötét imperatori idõk logikája által is igazoltatván, aere perenniuskénti intõ emléktõl álland.

Azon nemzetek, melyek - bármelyik oknál fogva, egyremegyen — nem képesek, nem tudnak, nem mondjuk „dolgoztatni“ hanem amugy komolyan **ezélszerûen munkálni**: azok, összes körülményeikhez mérten, szegények, igen azok erõtlenek... melyeket amugy cavalièrement traktálnak... és minthogy — való okoknak engedve Machiavelli-vel állítjuk — minõ a nemzet: idõ s rendszerint olyan kórmánya is, de nem megfordítva! a gyõnge nemzetnek kórmánya is, fõleg a hatalmasb külfölddel szemközt, túlaldott a gyõngeségben, igen: dúsgazdag a fináncz-zavarban.

A végelemzésileg despotismus-szülte, takaréktalanság-õregbitette, ferde gazdálkodás-állandósította országos szegénységet, állami fináncz-zavarokat, csak a tudomány-vezette nemzeti munkásság, Gladstoneféle képesség stb kisebbíthetik, szüntethetik meg fokonként... mik azonban az említettük-szabadságok sommájának életbeléptetését tételezik föl, egymásra kölcsönös s folytonos hatással levén.

Mesterséges, palliatív budget-sulyegyen, melyet kis alakoskodással nem nehéz állítani elő, látra szép teremtmény lehet . . . de elvégre mint Horácznak fön formosus szüze, alól végzetes halfarkba végződik. melyet csak azon vakoskodók nem vesznek észre, kik hű utánzói azon nagy tudakosságú áfrikai madárnak, mely közelgő veszedelme érzetében, sivatagbeli homokba dugja fejét, hihetőleg képzelvén, miszerint, ha ő nem látja üldözőjét . . . el fogja kerülni vesztét.

Emberileg szólva, hol nincsen ok: ott okozat sincsen . . . eltávolítván okot: eltávolítandók vagyunk ennek okozatát is . . .

Ezek után kísérletképen legyen szabad azon — de kirekesztőleg kitűzött czélunkhoz mért — szervező formákat fölállítanunk, melyek szerint a magyar kérdést törvénytörvény szerint mi megoldhatandónak tartjuk.

IV.

In medias res!

Ő Fölsége a magyar király legmagasb tekintélye és legkegyelmesebb jóváhagyása alatt, az 1848-ik évi III. törvény értelmében felelős magyar miniszterium jöend létre. Ime

A magyar s ekkép a birodalmi kérdésnek is törvényes s praktikus megoldásának első stadiuma!

E szerint ő cs. kir. Fölségének két miniszteriuma leend; és azok egyikének utján ő Fölsége az ugynevezett örökös tartományokban, a másiknak utján Magyarországon: magyar korona államaiban kormány-

zand, illetőleg Fejedelmül országland ... még pedig ez idő szerint a törvényesen főnálló formák alatt addig: míg törvényhozásilag az illető törvényekbe kellő jobbitványok iktattatnak vala ... miszerint a kettőségben egység tiszteltessék!

A két egymástól független miniszteriumnak, mindenek előtt legelsőbb teendője leend: magán természetű tanácskozmányban egymással értekezni, és ezen értekezlet alapján három sarkalatos törvényjavaslatot (bill of law) fogalmazni, készíteni el. Azok:

Elsője tartalmazni fogja indokolt, igazolt sorozatát azon, **türelmet kérünk határozatpárti urak! közös ügyeknek**, melyek — a valóságban logikailag létezős azért nem ignorálható dolgok égető természeténél fogva, mely minden oktalan fictiot büntet, igen, a dolgok körmünkre égő természete következtében — mint olyant az egész monarchiát illetik ...

Másodika az imént érintett közös ügyekre vonatkozó **miniszterfelelőségi törvényt** tárgyzandja, mely a miniszteriumok törvényes jogait, kötelességeit azok gyakorlatára, ezek teljesítésére záridejét, helyét, és miképenségét matematikai szabatosággal szegzeni le, továbbá a magyar és örökös tartományi, egymástól független miniszteriumok közti jogviszonyokat rendszeresíteni fogja ... az ide viszonyló sanctiot az illető büntető törvénykönyvre bizván.

A harmadik törvényjavaslatnak tárgyát — a logikai s kronologikus rend így parancsolván — későbbben fogjuk közölni.

Ezen, hogy politikai sophismáknak lehetőségig utját állják, törvényjavaslatok, igen, ezen, nem szel-

leme, mely inkább mint leszegzett szó rést nyit önkényes értelmezésnek, hanem betűje szerint megtartandó, mindent a legegyszerűbb kifejezésre szeresítő: redukáló törvényhozói sztilbe — *leges enim találólág* mondá V. Bacon: *oportet esse jubentes, at non disputantes* — öntött törvényjavaslatok legyenek . . . a törvény nem merithetvén ki az életet, tehát emberileg szólva . . . legyenek: **világosak, határozottak**, és kimerítőleg **rövidek**.

Mint a legcéliányosb gépezetű **kronometer**, az idő haladását méri s jelöli: ugy, igen, oly matematikai szabatosággal a törvényhozói nyelvezetnek kell az államlogikai határozatokat legszegzeni . . . ekkép, de csak kísérletül, fogalmazott törvényjavaslatokat, ha kellend, annak idejében közzé teendünk, kivételével a **harmadik** számú törvényjavaslatnak, mely, részint hogy jelenleg már előleges fontossággal bír, részint hogy könnyen történhetendett balmagyarázatnak elejét vegyük, VII. czikkünkben törvényül fogalmazva, olvasható leend.

A kérdéses törvényjavaslatok, alkotó tartalmuk, természetük egysége, s elválaszthatlanságuk következtében . . . szükség esetére döntő erővel bíró arche-typosznak kellvén lennie . . . eredetileg egy semleges, például: angol, francia stb. nyelven fogalmazandók, és közös törvényekké — hiteles fordítások mellékeltetvén — emelendők, de mikép? türelmet kérünk! és ezen a közös ügyekre viszonyló törvények, az egész monarchiára, tehát mindkét miniszteriumra nézve is, melynek, hogy csak is csak felelős szolgálja Ő Felségének és az országnak, jó lesz nem felednie, egyiránt **kötelezők** leendnek.

V.

hidegvértség + tudás + jog + loyaltás = jó eredmény.
 — loyaltás + képzelődés = — 0

Az említettük-törvényjavaslatok, illetőleg törvények, a magyar kérdés — jegyezzük meg jól — törvénytörvény szerinti s praktikus megoldásában archimedesz-féle hypomochlionul szolgálандnak, és azért annak tekintendők.

Ő cs. kir. Fölsége az illető magyar törvény értelmében hivandja össze a magyar országgyűlést, nem különben, ugyancsak azon időre a birodalmi örökös tartományok részéről tanácsot is. Ime

A magyar és ekkép a birodalmi kérdésnek is törvényes s praktikus megoldásának második stadiuma!

A magyar miniszterium Ő cs. kir. Fölségének magyar kormánya, kezdeményezési az országgyűléssel közös jogánál, de egyszersmind a miniszter felelőségi törvényekből eredő kötelességénél fogva is, királyi propositiokul teendi le a magyar képviselők házának asztalára azon három, természetesen logikai okokkal összekapcsolt, elvitázhatlan tényekre fektetett, tehát matematikailag konsztatirozott törvényjavaslatokat, melyeket mi országgyűlésileg előlegesen tárgyalandóknak jelöltünk ki azért, mert szerintünk a magyar kérdés törvényes utoni megoldása azokon sarkal.

Nem elég valamit merőn állítani, hanem az állítotakat bebizonyítani is szükséges, az az: egy értelmileg is élő harmadikban meggyőződést létrehozni . . . mi csak okakkal történhetik, még pedig való, következőleg nem

képzelt okokkal, melyeket a czélszerűen megkérdezett természet, életrevaló tudás, törvény, igazság, állambölcsesség, hasznosság, kalkulus stb. és politika mélyebb aknáiból merithetünk, igen a politikából is, mely a mélyen látó Machiavelli szerint: exigentiák tudománya... **scienza delle esigenze** ... miket minden állambölcsös státusférfinak kell ismernie.

Ez idő szerint, ki egy „a“ helyett, két „x“-et szerepeltet, ez, bár egy Richelieu erélyével, Newton elméletével, Pitt-ek eszmedús szónoklatával, Talleyrand kunktatori hidegvértségével, és Napoleonnak öntudatu lángeszével volna fölfegyverkezve . . . végelemzésileg csak önmaga csalódik . . . és, a fölvilágosult közvélemény által ítéltetvén el, bukik.

Az erényes és józan emberek, ime való képviselői a fölvilágosult közvéleménynek, egyenként véve, egy rejtelem-teljes **gépezetnek** egyes alkotó részeihez hasonlók, melyek, egyenként tekintve, alig bizonyítanak valamit; matematikailag összeállítván, összeállván egy nagyszerű élő, mondhatni aktiv-eszü lényynyé válnak, mely teremt, vezet, munkál, harczol, és semmit . . . ime ilyen az öntudatu közvélemény: vox Dei! a becsületesség: legjobb politika . . . honesty is the best policy! ez brit közmondás, pedig a közmondásokban is nyilatkozik a népek bölcsesége.

A bebizonyított tény eredménye: tudás! de a tudás: hatalom, még pedig ha lényét a jog szentesítette, kategoriaiilag parancsoló hatalom, melynek minden józan és loyális ember önként hódol, önként indul utána . . . és ha valaki elég oktalan volna önként nem mienni utána: vaskéztől vezettetve, önkénytelenül **menetik**

Igen, ki fogna merészelní a tudás-alapította, és jogszentesítette kathegoriaialag parancsoló hatalom ellen ellenzékét, vagy éppen vetót emelni? talán ájudozó örült-ség, indulatos esztelenség, vagy éppen a természet-elleni hazagyűlölet . . . következöleg sem politikai fanatismus, sem lyrai szónoklatok, sem elvégre politikai rokon- vagy ellenszenvek nem birandnak elég erővel, oly — a hidegvérűség, tudás, jog, és loyaltás utján megszavazott — parlamenti resolúciónak létrejövését megakadályozni, mely csak kirekesztöleges szorzója lehet azon faktoroknak, melyeknek neve: nemzeti becsület, önállóság, és szabadság, igen, a tág láthatáru józanság elől enyészend el a bornirozott józantalanság . . . a költészeti szende örült-ség.

Az érintöleg vázlottakat vizsga szemünk előtt tartva, szükségképen föl kell tennünk, miszerint a törvényhozási tanácskozásban a hidegvérűség, tudás, jog és loyaltás tulnyomólag érvényesíteni fogják magukat. És azért

A magyar országgyűlés annak módja és rendeszerint tárgyalandja a magyar miniszterium által elébe terjesztett kérdéses törvényjavaslatokat . . . és az imént leszegzett tényezök alapján parlamenti resolútiót: határozatot hozand.

A birodalmi örökös tartományokat képviselő tanács ugyancsak kellöleg tárgyalván az örökös tartományok részéröli miniszterium által asztalára letett előleges törvényjavaslatokat . . . szinte törvényhozásilag határozand.

Elemezzük folytatólag ezen parlamenti eljárásoknak továbbbi logikai fejlődményeit . . . de türelmet kérünk!

VI.

Mitsem kell csodálnod! vagy van, vagy
nincs igazunk: ha van, hallgass és járj
utunkon; ha nincs igazunk, ellenvetéstl
mondj jobbat.

Franklin B
IV R Bőlesel. tárgyal.

Főlebb említők, hogy a miniszter-felelőségi törvény azon viszonyokat is rendszerezeti, melyeknek a magyar és örökös tartományi egymástól független miniszteriumok közt létezniök kell azért, mert a két miniszterium . . . ezeknek, így a fejdelem és birodalom érdeke kategoriaiilag parancsolván, tágláthatáru és konsztatirozott becsületességü férfiakból kellvén állaniok . . . azon

Törvényes organont, azon közvetítő állandó közeget, azon diplomatikus utat képezendi, mely által, a magyar országgyűlés, és birodalmi örökös tartományokat képviselő tanács, egymásközt . . . a közös ügyeket illetőleg . . . diplomatiailag értekezendnek; egymással — ha szabad e helyütt a diplomatia nyelvén beszélünk — nemzetközi, de közös érdekü resolutioinak indokolt módositvány s jobbitványait hivatalosan fogják tudatni; és elvégre az elvitázhatlanul bebizonyított, tehát tudás s meggyőződés-szerző tények nyomán költ határozataikat, törvényesen egymással közlendik; mely határozatok,

A magyar országgyűlés és örökös tartományokat képviselő tanács közt **történendett egyezés** esetében, ő cs. kir. Főlsége által legkegyelmesebben **szentesítettvén: közös törvénynyé** emeltetnek. Ime

A magyar és ekkép a birodalmi kérdésnek is törvényes s praktikus megoldásának harmadik stadiuma! de

Ha a Lajtán inneni, és Lajtán túli két törvényho-

zásnak illető resolútiói lényegileg térvén el egymástól, a parlamenti tanácskozás utjáni **egyezés nem eszközölhető . . .** mi, az **államnak mindennap élni kellén!** történelmi a mondott esetben? Erre íme **egyszerű válaszuk:**

1-ször, ha **fölvilágosult loyaltás és konsztatirozott tények nyomán** járnak el a törvényhozó tényezők, a parlamenti **egyezés** csaknem bizonyos . . . mert ily matematikailag leszegzett utoni eljárás mellett az **egyezménytelenség** ha tényleg nem lehetlen is, de diplomatiailag valószínűtlen.

2-szor kérjük: mi történik akkor, midőn ugyanazon egy — például brit — **parlamentnek két háza,** vagy ugyanazon egy törvényhozásnak p. o. három tényezője közt **nem jó létre az egyezmény?** ez esetben az illető resolútió: **parlamenti aktává nem válik . . .** és ennek ellenére az **állam él.**

3-szor kérjük: mi történik akkor, midőn — mint, például, a jelenvaló Poroszországban — bizonyos válságos esetekben valamelyik billnek törvénynyé emelése ellen **hazafi kötelesség-parancsolta vető** még pedig azon döntő okból, mondandó, **miszerint az állam becsülettel élhessen?** Oly rendkívüli esetekben a rókafejű kormányférfi körülbelől ily igen sokat bizonyító, következőleg mitsem bizonyító sophismával ijeszti a nagy gyermekeket „Vigyázzanak mi teendők lesznek: ha megtagadásuk által . . . önök akadályoznak minket törvényes kötelességünk teljesítésében . . . nem mi leszünk felelősek arról mi történni fog, hanem az egész felelőség súlya önökre nehezülend“ vagy talán, mind ennek daczára is

Kell a földből tombolnunk ki valami választ-
mányt, valami **központi testületet**, mely törvényesít-
 tetvén, törvényes **diktatorul** léphessen föl? és talán
 még akkor is, midőn nem kell, igen-t mondjon . . . mert
 az államnak mindennap kell élnie! Ezen N. N. vissz-
 fénykép tervezett institutiót X. és XI. czikkeinkben tü-
 zetesen elemezvén, látni fogjuk valljon az illető körül-
 ményekben fogna-e hasznosan vagy kárteljesen hatni?
 fogna-e kitűzött céljának megfelelni? Egyelőre azon-
 ban fölvetett tárgyunk elemzését folytatandók vagyunk.

VII.

Νόμος ἐστὶ λόγος ὁρισμένος κατ'
 ὁμολογίαν κοινῆν πείθεως, μηδὲν πῶς
 δεῖ πράττειν ἕκαστα = Törvény: az ál-
 lam közmegegyezése szerint határozott szó:
 parancs, kijelölvén miképen minden teendők
 elintézendők.

Arisztot. Rhet. előbesz. N. Sándorhoz

Azon föltevésben, hogy a tisztelt olvasó előbbi hat
 cikkünkben általunk elemzésileg vázlottakat szeme elől
 nem tévesztette el, igen, azon jó hiszemű föltevésben, ez
 idő szerint a gondolkodó olvasó éber figyelmét vissza
 kell vezetnünk amaz, negyedik cikkünkben fölemlitet
számszerint három törvényjavaslatra, melyeken a magyar
 kérdés, és így a birodalmi kérdés is törvényes s prak-
 tikai **megoldása sarkal** . . . ott ugyancsak **harmadik helyen**
érintetik egy törvény, illetőleg **törvényjavaslat**, és ime
 ennek tárgyát: anyaglatát logikailag e helyütt jelölhet-
 jük ki még pedig világosság, rövidség, és **kiváló fontos-
 sága** okáért **törvényül** formulázva, ime a **betű szerint ér-
 telmezendő bill of law**:

TÖRVÉNYJAVASLAT

A BIRODALMI PARLIAMENTET AD HOC ILLETŐLEG.

1. §. A magyar országgyűlés, és birodalmi örökös tartományokat képviselő tanács, az illető törvényben kijelölt **közös birodalmi ügyekre** nézve, ugyanazon egy törvényes birodalmi parlamentül ad hoc tekintendők.

2. §. A birodalmi parlamentnek ad hoc illető határozatai, ő cs. kir. Főlsége által kellőleg szentesítettvén, a törvényesen megállapított közös birodalmi ügyekre nézve, **közös birodalmi törvényekké** leendenek, melyek eredetileg egy **semleges** nyelven fogalmazandók és szentesítendők.

3. §. A birodalmi parlamentnek ad hoc, magyar és örökös tartománybeli, 1. §. szerint alkotó részei, ő cs. kir. Főlsége által **minden évben** ugyanazon egy törvényszerinti időre kellőleg hivatnak össze.

4. §. A magyar országgyűlés **Pesten**, az örökös tartományokat képviselő tanács **Bécsben**, mint **önálló**: egymástól törvényesen független parlamenti tényezők, törvényhozási munkáikat külön de ugyanazon törvényszerinti időben kezdendik, folytatandják és végzendik.

5. §. Ha bármikor és bármely oknál fogva a törvényes birodalmi parlamentnek ad hoc egyik vagy másik tényezője, illetőleg ennek törvényértelmébeni törvényhozói hatásköre, munkássága, törvénytelen erő által **közvetlenül** vagy **közvetve** akadályoztatnék, korlátoltatnék, törvényszerinti időn túl fölfüggesztetnék, megszüntetnék, vagy megsemmítették; továbbá ha háborúk, társadalmi mozgalmak, vagy más emberi akarattól független események által törvényszerinti jogai gyakorlatában gátoltatnék; ezen **akadályozó erők** bármelyike ál-

tal a birodalmi parliament ad hoc egyik alkotó tényezője ellen megkezdett, folytatott, vagy véghözvitt illetőleg beállott **tények**, törvényileg nem történeteknek tekintetvén, a birodalmi parliament ad hoc másik tényezőjét semmikép sem érintik.

6. §. A történetett, illetőleg beállandott, 5. §-ban részletezett parlamenti joggyakorlást gátló esetlegességek **bármelyikében**, a birodalmi parliament ad hoc tényleg s törvényileg főnálló tényezője egymaga addig, míg a birodalmi parlamentnek ad hoc illető tényezője akadályozva van, fog, az általa képviselt országra: államaira nézve, törvényes önálló teljes hatalmu parlamentet képezni, törvényes fejedelmével együtt **törvényhozói jogokat** gyakorlandó.

7. §. Az 5. §-ban érintett parlamenti joggyakorlást gátló események megszűnévén, a birodalmi parliament ad hoc törvényes teljes hatálya öntörvényileg éled föl, a „restitutio in integrum” foglaltván helyet.

Imez' birodalmi parlamentről törvényjavaslat 4-ik §-ra visszatérünk, az ugyancsak birodalmi parliament ad hoc törvényszerinti, jelesen a **financz- s hadügyi miniszteriumokra** vonatkozandó működésének **praktikus miképenségét** vázlandók.

VIII.

... ezen érdemdús férfiak, kik a tanácskozási terembe, tekintélyes állásokon kivül, rendszerint magabiztos észtehetséget és nagy szaktudást hoznak magukkal... ott ö Főlsége kormányának nézett előadandók s védendők lesznek; melyekért felelősek...

Idősb. Pitt 1771 évi lev. Schelburne grófhoz

Pénz = erő! Law. Erő = győzelem! R...

The maintenance of a standing army, in time of peace without the consent of Parliament, is prohibited by the Bill of Rights of 1690... Főntartása az állandó hadseregnek, béke idejében, a parlament beleegyezése nélkül, tiltva van az 1690. Bill of Rights által... The stateam. yr bk 1855.

Emlénkben tartva az V. de különösen a VI. cikkünkben előadottakat, bővebben részletezhetjük ezuttal

a miniszteriumok illető törvényhozás körébeni működésének praktikus miképenségét, mely, mint tudjuk, a közös felelőségi törvényen alapul. Jelesen, lássuk, hogyan a **két pénzügyi és két hadügyi miniszterek** járandnak el hivatalaikban.

A felelőségi törvény meghatározván a záridőt, mely alatt mindkét miniszterium köteleztetik például az 1867-ik évi — birodalmi közös ügyekre vonatkozó — budgetet, melyet mi birodalmi **budgetnek ad hoc** nevezünk, rendbeszedni... a pénzügyi miniszteriumok közösen elkészítendik a **birodalmi költségvetést ad hoc**, melynek — részleit s tételeit illetőleg — ellenörködés végett, konsztatirozott okokkal igazoltnak kell lennie .. ezen

Például 150.000 000 forintban megállapított birodalmi butgetből ad hoc, bizonyos, törvényhozásilag elfogadott finanziaialis — direkt és indirekt adókat s jövedelmeket számbavevő — kulcs szerint Magyarországra 50 millio, az örökös tartományokra pedig 100 millio esvén... azért

Magyarország ha, közös költségül, indirekt: közvetve például 30 milliót jövedelmez évenkint, direkt évi adóul a birodalmi budget ad hoc pénztárába csak 20 milliót fizetend.

Fölöslegül megemlítjük, miszerint a specialis országos költség-vetésről: **országos budgetről**, mely fölötti határozás az illető törvényhozó testület kirekesztőleges illetősége alá esik, logikailag e helyütt nem szólhatunk.

A törvény-szabta módon szervezett birodalmi budgetet ad hoc, a magyar finantz-miniszter fogja törvényszerinti határidőben a magyar törvényhozás, és az örökös tartományok részérőli pénzügyminister, az örökös tarto-

mányokat képviselő törvényhozása elébe, felelősége alatt, terjeszteni és igazolni.

A törvény-szabta időközben a népképviselő házak asztalára letett birodalmi budget ad hoc, parlamenti tárgyalás alá vétetik . . . minek folytán, e tárgyra vonatkozó indokolt parlamenti resolúciók keletkezendnek. Ezen

Resolúciókat az illető miniszteriumok, egymásközt „ne quid detrimenti respublica capiat: hogy kárt ne valljon a köztársaság“ történt értekezés útján, fogják, felelőségek alatt az illető törvényhozással, jelesen a magyar resolútiót az örökös tartományokat képviselő tanácssal, és ennek resolútióját a magyar országgyűléssel törvény-kijelölte módon s időben közleni . . . az illető törvényhozás további intézkedését bevárván, ezekhez, míg a czélbavett **financziális egy évre** terjedő törvény létrejő, teendőjüket alkalmazandók . . . akképen, mint ez. például a brit parlament két háza törvényhozási körében valósíttatik. Ekképen

Főlelemezvén a pénzügyi miniszteriumok törvényhozásbani eljárásának miképségét, okunk van hinni, miszerint nem csak a többi miniszteriumok, de a **hadügyi miniszterek** eljárásait is minden nehézség nélkül, lépésről lépésre követhetjük. Ugyan is

A monarchia nemzetközi önállóságának bizton-sága föltételezi elegendő — szárazföldi és tengeri — **nyilvános véderőnek** föntartását . . . mely viszont bizonyos, természetesen tényeken alapuló, több tényező nyomán leszegzendő ujoncz-mennyiséget, például rendes időkbén, 50,000 katona-ujonczot stb. vesz igénybe évenként. És íme ezen rendszerinti ujonczszám megalapítása,

valamint az arány is, mely szerint az örökös tartományokra és Magyarországra esendő aránylagos ujonczszámot ki kellend vetni, nem különben a katonáskodás időtartamának meghatározása a birodalmi parlament ad hoc törvényhozói körébe tartozik.

A hadügy miniszterek, kiknek, valamint, mikép tudjuk, a többi minisztereknek is egymáshoz hivatalt viszonyai a felelőségi törvény által pontosan szabályozvák, az iménti előleges vázlat szerint évenként elkészítendik, tekintettel a monarchia finanziaális erejére is... azon törvényjavaslatokat, melyek a monarchia katonai véderejét tárgyazzák. És

Ezen kéllőleg föl-szerelt javaslatok, ugyan csak a birodalmi parlamentben, még pedig a törvény szabta időben és módon — miképen azt a pénzügyi miniszteriumok által beadott birodalmi költségvetést illető törvényjavaslatoknál láttuk — előterjesztendők, tárgyalandók, és a parlamenti szavazat által eldöntendők lesznek. Ugyan ez

Áll a többi... jelesen a külügyi, kereskedelmi stb. miniszteriumok részéről törvényjavaslatként beadandott előterjesztvényekre nézve is, melyek, például külhatalmakkal kötött Cartel kereskedelmi, stb. szerződvényeket tárgyaznak.

IX.

Volla un comitè de salut public d'espèce singulière
ime egy különös faju közjólét-bizottmány!
I. Napol. emlékirat.

Bizonyos időnek előtte egy jelesen szerkesztett bécsi hírlapban olvashatók voltak programmul irt cikkek, melyekben a magyar kérdés megoldásával érint-

kező eszmék tüzetesen tárgyalattak. Ugyan ott egy módszerre is találtunk, mely szerint a közös birodalmi ügyek iránti döntő határozatok keletkezendők volnának.

Ezen módszer nem egyéb egy a birodalmi tanács, és magyar országgyűlés által: kisebb számban, és utasítással ellátandott bizottmánynál, mely, szükségesetében „mert elnie kell a monarchiának“ diktátorul határozand. Ezen eszme visszfénye egy régi eszmének, mely némileg a hajdani magyar országgyűlési „concertationalis küldöttségre“ emlékeztet.

Mi is ezen eszmét, még pedig a sajtó útján . . . már az 1861-ik évi országgyűlés alatt pendítettük meg, de már akkor határozottan nyilatkoztunk ellene, azért:

1-szor mert a honosítandó parlamentiség fő elvét, ennek élet-gyökerében támadja meg.

2-szor mert politikai hibáknak, bűnöknek s visszaéléseknek aránylag nagy részt nyit.

3-szor mert eredetét, bizonyos esetekben hozandott — vett utasítással ellenkező — határozata által kellvén tagadnia, léte: votuma politikailag anomalis.

4-szer mert törvényesítettvén, a parlamentti törvényhozás gépezete alkotó részeit czéltalaral szorozza . . . entia siue necessitate multiplicando. . . .

Elemezzük ezen indokokat, s lássuk kritikailag valóké-e, vagy sem?

Az állambölcs törvény-leszegzette alapon megválasztott illetőleg létrejött parlamentet, szükséges politikai föltevésben, illető nemzete, vagy legalább a választó nemzet többségének törvényes képviselőjeül kellvén föltétlenül tekintünk . . . elvileg a parlament többségének szavazata — természetesen illetősége köréu belől

— döntő erejű. Ime a **parlamentiség életelve!** mely, ha nem tartatik vala a népképviselőlet életgyökerei elvágvák . . . itt az csak a kérdés: akarunk-e parlamenti életet élni, vagy sem? logikánk szerint, mely induktziók fokozatain indul s halad, azé a jövő. . . .

Ha parlamenti életet szándokunk élni, annak természet szerinti előzményeit, de logikai következményeit is, legyenek bár ezek alkalmasak vagy alkalmatlanak, kellemesek vagy kellemetlenek . . . minden emberi intézménynek fény s árnyoldalai levén . . . kell elfogadnunk.

A kérdéses bizottmány, **vagy képviseli** vala a küldő parlamentet, illetőleg ennek többségét, **vagy nem** . . . ha képviseli: ez esetben illető határozata meg fog egyezni a küldő parlament hozandott resolútiójával, miből logikailag következik, miszerint ez esetben **ötödik kerékként** forgott volt . . . türelmet kérünk! ha nem képviseli a küldő parlamentet, a főlebb érintettük parlamenti élet-elvet gyökerestül **irtja ki**, tetteleg elnyelvén, elvileg nullifikálván, még pedig az államélet tán legu-**gyobb horderejű kérdéseiben**, a küldő parlament votumát.

A szükségkép nyilván életet élő parlament: nem . . . diplomacia! a parlamentnek azért a diplomatiának föld alatt kigyózó, többször észszerűtléntül vezetett tömkele-geiben haladnia, de tán másznia . . . nem szabad.

X.

Folytatván elemzésünket: türelmet kérünk!
R. . . .

Jó öreg Verbőczink I. könyve 59. t. 9. §-bani mondatait, melyek szerint a magyar, jól meg kell

jegyeztünk, okszerü bevallás: *fassio rationabilis* néha érvényes és néha nem érvényes . . . kérdéseinkre *cum grano salis* alkalmazva, állítjuk, hogy a kérdéses bizottmálynak adandott utasítások legjobb esetben fölösleges komödiával érintkeznek vala, a legroszabb esetben pedig politikai libák, vagy ami a cselszövö politikában ugyanaz, politikai bünök megjutalmazandó tragödiájának szolgáltatvának tárgyat . . . nem tehetünk róla, hogy a következtetö logika a történelemböl, még pedig az új idö történelmeiböl oly szomorü intéseket kénytelen abstrahálni.

A szönyegen jelenleg levö tárgyunkban föltettük, mert elvleges önállóságunk, és államjogi érdekeink következtében föl kellett teennünk, hogy a bizottmányküldö két törvényhozás **koordinált**: mellérendelt **tesztületeköl** állanak egymás mellett, hogy következöleg mindkét részröli **egyenlőszámu** küldöttjeik az **egyenjoguság** alapján fognak értekezni és határozni; igen, mert, ismételjük, ha itt a koordináló **egyenlőség** **aljáról** **letérünk**, egyrészt valósággal vége van államjogi önállásunknak, de másrészt az ebbeli egyenlötlenység — következtetö logikának delejtüjeként — megrendithetné azon alapot is, melyen nyugszik mind a Lajtán imeni, mind a Lajtán túli törvényhozásnak azon tényezője, illetöleg ennek hozandott votuma, mely a népképviselettség illetö votumával ellenkezik, miuthogy az illetö tényező, a néptöl nem választatván, épen nem képvisel oly nagy horderejü érdekeket, mint azon törvényhozási tényező, mely a népválasztásból keletkezik.

Mig a bizottmány törvényesítve nincsen: addig magán természetü levén, javaslatokkal állhat elő ugyan,

javaslatokat ad referendum vehet, de végérvényileg mitsem határozhat; azért a törvények logikája fokain haladván, kényszerítettünk a kérdésben forgó bizottmányt, hogy határozatképes, és szavazata törvényhozásilag döntő legyen, törvénybe iktatni . . . és ime itt a parlamentnek uj, igaz! törvényes, igaz! de szükségtelen! tényezője előtt állunk, melynek votuma a kormánytól mitsem tagadhat meg, mert „hiszen az államnak mindennapi kenyere, de talán élete is veszélyeztetik vala“ ime porosz-miniszteriumi plausibilis

Álböleselet: *sophisma!* melylyel gömpölyöket rászédhetni, mondaná Bentham, és szerintünk helyesen . . . „denn eben wo Begriffe fehlen, da stellt ein Wort zur rechten Zeit sich ein“ így Mephiszto Göthe-Faustban. Az államnak mindennap élni kell!!! Igen:

A tervezett institutio oly politikai *Unicum*, és csalódásteli *expediens*, oly valóságos politikai *anomalía* fogna lenni, mely a parlamenti életet aláaknázza, cselszövényeknek rést nyit, veszteget s megvesztegethető, ötödik kerékül forog, fal, nyel . . . jóllehet ex principio feje számszerint nem sok, de annál több absorbealo gyomra . . . és ez ellen kisebb fejszám nem garantírozhat, mert nem a fők számszerinti mennyisége, hanem, lényegénél fogva, maga az institutio Szaturnusként, nem gyermekeit ugyan, de szülőit nyeli el vala.

Nem! nem így gondolkodik az angol nemzet, illetőleg ennek a nyilvános életben politikailag munkáló része, a parlamenti életről . . . a brit birodalomban, melyben a nap soha nem áldozik le, elv szerint, kirekesztőleg a parlament szavazata határoz: a parlament politikai *omnipotentiával* bírván.

Blackstone Vil. I. könyv. II. fej. III. szak. olvassuk: „the power and jurisdiction of Parliament — says Sir Edw. Coke 4. Jnst. 36. — is so transcendent and absolute that it cannot be confined, either for persons or causes, within any bounds = a parliament hatalma és hatósága oly főfő és határtalan, hogy ez sem személyekre sem dolgokra nézve semmiféle határok közé nem zárható.“

Tanuljunk e részben a praktikus életű, vagy ami ugyanaz a józan ítéletű britektől, és **ezélszerűtlen** intétiók létrehozásával ne gyöngítsük különben is erőteljes parlamenti éltünket . . . igen, a parlamenti élet irányvonalát a parlament súlypontján: alapján kívül helyezvén.

Látjuk, tapasztaljuk, érezzük de tudjuk is, hogy mi más, valósággal más körülmények . . . közt, mint britek, élünk: azonban ennek ellenére okulunk szabad, és különböző élettényezőinket számbavéve, parlamenti életünkben is józanul intézkedhetünk. Többnyire

Ha a parlament nem az, **minek** lénye természeténél fogva, **kell lennie**: abszurd és financiaiilag drága **komódiával** azonos.

XI.

Egy-két szót mondhatunk még a tervezett bizottmányról. R . . .
Cogitationis poenam nemo patitur: gondolkozásért nem bünhöhető senki.
l. 13 D. 48. 19.

Az illető törvényhozások részéről kiküldendő bizottmány, természetesen csak választás útján fogna keletkezhetni. A pártok rendszerint csak pártválasztásokat tevén: ezen választások kebeléből nem ritkán oly

jugi impatientes, et libertatis incapaces férfiak kelnek ki, kik sem kellő szakértőséggel, sem illő nyugalommal nincsenek annyira ellátva, hogy, mint már többször említettök, tán a **leglényegesebb országos ügyekben döntő szavazataikkal** üdvhozólag határozhassanak. Im a politikai eszélynék intő szava!

Szembeszökő a különbség a nagy láthatáru való államférfiak, kik logikailag gondolkodván, tisztán látnak, és korlátolt látásu szónokló közepszerűségek között, kik csak névszerint státusférfiak, csak állítólagos szakértők, kik inkább — tán még ébren is — álmodoznak és képzelődnek, mint gondolkodnak, kik épen azért csak saját magas szemöldü nagyságát, éles elméjüket, saját mély szaktudományukat bámulják, vak esalódásukban hasonésmüektől vagy érdekelt ravaszok által megerősítettvén. Ily nem **aktív** eszü fejek, ily **passiv** eszü koponyák, ily tunya velők stb. mitsem teremthetnek, mit nagynek és valónak méltán nevezhetnének.

Ime ilyen a közelebbi jövendőre nyiló nézletünk, mely a mult élet párttörténeteiből merített valószínűségi számításon sarkal! de talán ezen számításnak alapul szolgált, illetőleg szolgálndott tényezőket: élő példányokat keresesz? tekints körül . . . circumspice! egyébiránt

Mélyen hajlunk meg azon **becsület- s tudománydús férfiak** előtt kik a haza iránt **érdemesekké** tették magukat; azoknak mi mindenütt és mindig legőszintébb hazafi **tiszteletünket bemutatandók** vagyunk.

Hallásunkat ért ime komoly szóra, miszerint a kritikai tollal irt iménti **jellegzet**, tán kinevezendett **miniszterekre is volna alkalmazható** . . . válaszuk egyszerű:

A XIX. század jelenvaló 7-ik tizedében nagy érdekek, és ezen óvandó érdekeknek megfelelni törekvő magash nézetek következtében jönnek létre miniszteriumok . . . és ha ennek ellenére hiba történik a kinevezésben, ez rendszerint, minden komolyabb következmény nélkül, helyrehozható: ellenben a bizottmány tagjai — mint tudjuk — oly nagy ovatossággal nem választanak . . . e részbeni hibák, nagy compromissiók nélkül, alig javíthatók levén.

Továbbá — álljon itt e föltevés — a parlamenti életben, mely, jegyezzük meg jól, a parlamentbeni többségek szerinti kormányzást tételezi föl, a miniszterek magok: elszigetelten nem határoznak döntőleg, és ha némely extralegalis esetlegességekben intézkedniök kell, határozatuk csak a szigoru felelőségi törvény anyagi és erkölcsi súlya alatt keletkezik, melynek törvény-logikai következménye vagy „bűnhődés“ vagy a legjobb esetben „bill of indemnity“ ellenben a kérdéses bizottmány, ha eljár vala, elve következtében, dönt . . . szavazata nagy horderejt; végzettetjes lehetvén . . . és felelősége mi? meddő, legfőlebb morális: a többség, saját maga által, a kisebbség pedig saját votuma, de a többség által is fődztetvén.

XII.

„Propter justitiam patimur nobis contradicli . . . az igazság okáért eltrjük az ellenmondást.“

Nagy Theodorik göth tvknyv.
Mondj jobbat! Franklin.

Ime indokolt programmunk! mely szerint törvényesen kezdhetni, törvényesen folytathatni, és törvényesen bevégezhetni a magyar kérdést, de általa a birodalmi

kérdésnek is **praktikus megoldását**; mely azon megbecsülhetlen értékű előnyvel jár

1-szor, hogy az egész gordiusi csomót minden oldalulag **becsületes béke** útján oldozza föl.

2-szor, hogy a birodalom **épsége s egységének** fönntartása mellett, a magyar **jogfolytonosságu autonomia**, illetőleg ennek kellő gyakorlata mind a jelenre mind a jövőre nézve a legteljesebb mértékben megóva: nem különben országunk törvényes állása — in territorio sed non de territorio — az egész birodalom irányában és viszont tisztán leszegezve van; és hogy épen azért,

3-szor a kérdéses tekintetben az osztrák tartományoknak a **német szövetséghez** való viszonyai egyszerűsítvék. De mindennek ellenére

A fekete-sárgán tulságosan kizsinorozott urak állítják, hogy rendszerünk politikai dualismust hozván be, a monarchia épségét s egységét veszélyezteti . . . **sophisma!** mert a sarkalatos törvények által pontosan meghatározott birodalmi közös ügyek törvényes elintézését illetőleg; lehető legnagyobb egység, s **praktikus egyszerűség** meg van állapítva . . . és azért a **sanctio pragmatica „indivisibiliter ac inseperabiliter, invicem et insimul“** minden tekintetben megóvák. A déli nap világa mellett: nem, de sötét éjben igen is kísértetként ijesztő **dualismus** csak ott, és azon ügyekben tartatván csak föl, a melyekben sem a monarchia épségét sem egységét egyáltalán nem érintheti. De ugyan ezen cavalierement fitymáló urak

Folytatólag mondják, hogy a kérdéses **két miniszterü rendszer** a kormányzásbani **actio egységét** lehetlenné teszi: ekkép a kormányzást gyöngitvén, de söt

lehetlenítvén . . . **sophisma!** mert az általunk indítványozott sarkalatos törvények a kormányzásban actiónak minden fő mozzanatát elvileg: mind idejére mind helyére, nem különben praktikus miképenségére nézve is rendszeresítvén . . . ha, és azt föltesszük, az **előző tanácskozás**, és reá **következhető tett** között létező különbséget az illetők jól fogták föl; ha a tanácskozásbani elágazó alanyi nézetek, melyek mig ember ember marad, főnállandnak — tárgyilagos irányt vevén, tárgyilagos határozatot eredményeztek; elvégre ha az emberi petites miséres mindkét részrőlí férfias „loyalításon“ megtörték volt . . . a kormányzásbani actio egységének ellene, minden lehető verseny és egymás fölötti ellenörködés mellett, semmiféle komoly akadály nem keletkezhetik.

Netaláni **nézetkülönbség**, loyalis és nagy láthatáru férfiak közt, kik, törvényszerint, minden hivatalos intézkedéseiket, ha kell, saját maguk előtt a miniszteri értekezletekben, nem különben ő es. kir. Fölsége, és birodalmi parlament ad hoc előtt, ugyancsak való okokkal igazolni kötelezvék, ismételjük, netaláni nézetkülönbség, ily **konkret körülmények** közt, lényeges nem lehetvén, csakhamar végét fogja érni. És

Ha érvényesítő tárgyilagos okok daczára sem jó létre az actioegység-föltételezte nézetegység, ez esetben a szeszélyes bogarakkal telt fejü . . . kilép, helyét egy harmadiknak, természetesen nem egy ébren-álmódózó szónokló közepszerüségnek, hanem oly vasjellemü férfunak, ki, emberileg szólva, situatiók: helyezetek fölött uralkodni képes, engedvén.

Egy kedélyes **táblabiró**, önértethőleg becstületes

uriember, ellenvető észrevételeit nem illenék válasz nélkül hagyni . . . én, így szól a kételkedő úr, ezen itt föl-elemezett „két miniszterti, birodalmi parlament ad hoc, és közös ügyti stb.“ rendszer ellen mitsem tudok **alaposan ellenvetni** . . . hanem Bécsben nem fogadják el . . . jó hiszemü de mindig **sophisma!** és azért kérjük, mi okból nem fogadják el? mert fogják, mondani „**igen theoretikus: igen inpraktikus**“ és

Ön ezen cavaliérement szélnek bocsátott **álbölcseletet**: ezen gömpölyfogó **sophismát**, melyet öntudat nélküli nyelv ezerszer ismétél, kritikailag konstatirozott komoly **oknak tekinti?** kérjük folytatólag: melyik része e rendszernek inpraktikus? és az inpraktikusnak bélyegzett vagy bélyegzendett rész miért az? **miért gyakorlatiatlan?** kérjük: tárja analizáló bölcselmét föl, érvényesítő, logikus okait sorolja elő, alapos védvekkal igazolván merő állítását . . . mielőtt

A buda-pesti lánczhidat **Clark Adam** jeles építő-mérnök, **Clark Vilmos**-számította tervei szerint tényleg fokról fokra valósitotta volt, ezen tudományilag igaz **tervezetek** csak **elméletül** tűntek elő . . . igen, de **tudományilag való** elméletül: tehát, nem mint a való theoriával homlokegyenest ellenkező „phantasmagoria“, mely amattól élesen megkülönbözendő. Ismételjük

A kérdéses hidtervezet mint theoria állott szemünk előtt, és ime ezen rövideszüleg fitymált, **mert föl nem fogott theoria** utmutatása szerint építé föl a derék Clark Ádám úr a kitünő művet . . . jól tudván, hogy a való theoria csak okadatoltan haladó tudománya a praxisnak . . . jól tudván, hogy a szaktudás-megállapította elmélet egyez mindig meg az okszerüség- vezette gya-

korlattal . . . mindkettő karöltve járván. Mindez igen jól van, de, válaszolt a táblabíró

Bécsben **még sem fogadjak el** az ön-tervezte rendszert, mert valóban nem valószínű, hogy ott, hol uralkodásának más és más alakbani folytathatása végett a protézisként változó telivérü bürokratia oly szívós életű, hogy még — mint ez idő szerint is történik — a jelenvaló idők logikája által hordozott arisztokratia ellen is látja jónak hadi paizsát emelni . . . hol már többször és jelesen rövid időnek előtte a februári alkotmányt alapjában minden órában megrendíthető, és azért egy

Alkotmánynyal felérő 13. §-t stb. stb. azon á la merci diplomatai érvvel, miszerint ezen §. „eddigelé csak néhányszor alkalmaztatott“ védeni s főtartani jónak látták, igen, nem valószínű, hogy ott — fölteszszük miszerint a parlamenti életképesség föltételei nem hiányoznak — való parlamenti életet élni komoly szándok volna . . . ez

Már, megengedjük, **elvitázhatlan ok!** de szerintünk igen patriarchalis, kedélyes és szeszélyes ok, melynek épen azért a szigorún számító XIX. század 7-ik tizedében fényes jövődjé nincsen . . . sőt még jó leend, ha utját idő előtten nem állja a végzetes trop-tard . . . mind a mellett ismételve megengedjük, miszerint az ön által főnérintet okot ez idő szerint elvitázhatlan oknak lehet tekinteni . . . azonban

Mi oly **okok ellen nem harczolunk**, mert régi elvünk szerint, mi, ha kell, csak nagy öblü ágyúk ellen, szinte nagy kaliberü ágyúkkal szeretünk csatázni.

Ha Isten velünk: ki ellenünk?

DE BALLAGI GEZA.

